

ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΡΙΑΓΕΤ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Κυριακή Παπαδοπούλου
Νηπιαγωγός ΕΑΕ, Εκπαιδύτρια ενηλίκων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Piaget έκανε τις πιο σημαντικές του ανακαλύψεις σχετικά με το συλλογισμό των παιδιών με τη βοήθεια της τεχνικής της εξαγωγής συμπερασμάτων βάσει της παρατηρηθείσας συμπεριφοράς και μέσα από πολυάριθμα πειράματα που είχε έντεχνα σχεδιάσει. Τόνισε ότι ο πρωταρχικός στόχος της εκπαίδευσης είναι να καλλιεργεί ανθρώπους που είναι ικανοί να κάνουν καινούρια πράγματα και όχι μόνο να επαναλάβουν αυτά που έχουν κάνει άλλες γενιές; ανθρώπους με ικανότητες δημιουργίας, εφεύρεσης και ανακάλυψης (Κουτσοβάνου, 2012).

ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΡΙΑΓΕΤ

-“Γνωστική ανάπτυξη”: σύνολο των νοητικών δραστηριοτήτων ενός ανθρώπου σε ικανότητες με τις οποίες το άτομο αναγνωρίζει και καταλαβαίνει τον κόσμο που τον περιβάλλει. Πηγάζει κυρίως από τη μελέτη των λειτουργιών που της αντίληψης και της μάθησης, από κάποια συμπεράσματα του Piaget ο οποίος περιέγραψε τους τρόπους και τις στρατηγικές που χρησιμοποιούν τα παιδιά, ώστε να επιλύσουν γνωστικά προβλήματα (Δημητρίου, Χατζηγεωφύτου, 2012).

- Στη γνωστική ανάπτυξη συμμετέχουν δύο διαδικασίες, η αφομοίωση και η συμμόρφωση. Και οι δύο σχετίζονται με την προσαρμογή του οργανισμού στο περιβάλλον του.

- Οι γνωστικές δομές που αναπτύσσει ο άνθρωπος είναι ταυτόχρονα το αποτέλεσμα και οι προϋποθέσεις της ικανότητας προσαρμογής του στο περιβάλλον.

- Προσαρμογή: η διπλή διεργασία της συμμόρφωσης και της αφομοίωσης.

- Αφομοίωση : η διεργασία με βάση την οποία τα παιδιά ενσωματώνουν καινούριες εμπειρίες στα σχήματα που ήδη υπάρχουν (Παπαδόπουλος, 1997).

-Στον κοινωνικό τομέα, ο Piaget έκανε διάκριση μεταξύ των όρων «εγωισμός» και «εγωκεντρισμός». Ο εγωισμός ορίζεται ως η σκόπιμη και απόλυτα συνειδητή απόφαση του ατόμου να προωθήσει τα δικά του συμφέροντα. Ενώ ο εγωκεντρισμός ορίζεται ως η ανικανότητα του ατόμου να αντιληφθεί μια οπτική γωνία που διαφέρει από τη δική του σε μια δεδομένη στιγμή.

Ο/η νηπιαγωγός, εφόσον καταλάβει την έννοια του εγωκεντρισμού είναι πιθανότερο να εκλάβει τη «λανθασμένη» συμπεριφορά του παιδιού ως ένα ατελές σύστημα που πρέπει να ανασυγκροτηθεί και όχι ως ένα απόλυτο σφάλμα που πρέπει να εξαλειφθεί.

Ο παιδαγωγός συμμετέχει στη χαρά, την αποτυχία και την απογοήτευση των παιδιών. Τα ενθαρρύνει να οικοδομήσουν τη δική τους προλειτουργική γνώση και να δοκιμάσουν πολλούς διαφορετικούς τρόπους που θεωρούνται λανθασμένοι από τους ενήλικες (Κουτσοβάνου, 2012).

ΘΕΩΡΙΑ ΡΙΑΓΕΤ ΓΙΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

•Συνιστά τη συνεργασία ως μέθοδο με την οποία το παιδί απελευθερώνεται από τον εγωκεντρισμό, την υποκειμενικότητα και οδεύει προς την αμοιβαιότητα και την αντικειμενικότητα. Θεωρούσε πως ο χειρισμός των αντικειμένων είναι μια κατάσταση νοητικής ανάπτυξης, η οποία μπορεί να εξυπηρετηθεί από το παιχνίδι και μέσω της οποίας το παιδί μπορεί να εξερευνήσει τον κόσμο. Ακόμη υποστήριζε πως η επανάληψη μιας δραστηριότητας έχει ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη (Piaget, 2007).

•Πιστεύει ότι το παιχνίδι είναι αναπόσπαστο κομμάτι της αναπτυξιακής διαδικασίας του παιδιού. Βοηθά στην οικοδόμηση καθώς και στη διαδικασία ανάπτυξης του παιδιού, αλλά και στον τρόπο που θα αντιμετωπίζουν την πραγματικότητά τους στο μέλλον. Επιπλέον, το παιχνίδι χαρίζει συναισθηματική ισορροπία στα παιδιά. Τα παιδιά που παίζουν διασκεδάζουν, αναπτύσσουν κουράγιο, γίνονται πιο δημιουργικά, έχουν φαντασία και μπορούν να ξεπερνούν τις δυσκολίες μέσα από τις οποίες μαθαίνουν να κερδίζουν και να χάνουν (Piaget, 1979).

•Υποστηρίζει ότι τα παιδιά μπορούν να αποκτήσουν γνώσεις για διάφορα αντικείμενα όχι μέσω της παρατήρησης και της περιγραφής, αλλά επενεργώντας πάνω τους φυσικά και νοητικά και παρατηρώντας τις αντιδράσεις τους (Piaget, 2007).

• Έχει καθορίσει τρία επίπεδα συμβολικής αναπαράστασης: του «δείκτη», του «συμβόλου» και του «σήματος». Παράδειγμα για το ζώο σκύλος. Επίπεδο: σήμα / Μορφή: λέξεις / Παράδειγμα: η λέξη «σκύλος».

i)Επίπεδο: σύμβολο / Μορφή: πηλίνα ομοιότητα και ζωγραφιές (π.χ. κατασκευή ενός πηλινού σκύλου), εικόνες (π.χ. αναγνώριση της εικόνας ενός σκύλου), ονοματοποιία (π.χ. «γαβ-γαβ»), προσποίηση (π.χ. ένα κουτί παριστάνει το σκύλο), μίμηση (π.χ. μίμηση του τρόπου που περπατά ένας σκύλος).

ii)Επίπεδο: δείκτης /Μορφή: ένα μέρος αντικείμενου (π.χ. το κεφάλι ενός σκύλου), σημάδια που σχετίζονται τυχαία με το αντικείμενο (π.χ. πατημασιές στη λάσπη), πραγματικά αντικείμενα, πράξεις και γεγονότα (π.χ. ένας πραγματικός σκύλος).

• Ο παιδαγωγός που βασίζεται στην αναπτυξιακή θεωρία του Piaget είναι ενεργός συμμετέχων καθώς και παρατηρητής των δραστηριοτήτων των παιδιών. Προσπαθεί να καλλιεργήσει στο παιδί το συλλογισμό και την ικανότητα εφεύρεσης φυσικών, λογικομαθηματικών, ή ηθικών γνώσεων. Στην εκπαιδευτική πράξη αυτό που μας ενδιαφέρει δεν είναι η επιφανειακή συμπεριφορά, αλλά κυρίως η δόμηση της βαθύτερης μαθησιακής διαδικασίας.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Δημητρίου-Χατζηγεωφύτου, Λ. (2012). *Τα πρώτα έξι χρόνια της ζωής*. Αθήνα: Πεδίο.

Κουτσοβάνου, Ε. (2012). *Η θεωρία του Piaget*. Αθήνα: Παπαζήση.

Παπαδόπουλος, Ν.Γ. (1997). *Ψυχολογία*. Αθήνα: ΑΘΗΝΑ Α.Ε.

Piaget, J. (2007). *Play, dreams of imitation of childhood*. London: Routledge.

Piaget, J. (1979). *Ψυχολογία και Παιδαγωγική*. Αθήνα: Λιβάνη.

Zimmer, R. (2007). *Εγχειρίδιο Ψυχοκινητικής – Θεωρία και Πράξη της ψυχοκινητικής Παρέμβασης*. Αθήνα: Αθλότυπο.

ΟΜΑΔΙΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

Τα παρακάτω ομαδικά παιχνίδια στηρίζονται στη θεωρία του Piaget στην προσχολική ηλικία και μπορούν να εφαρμοστούν στο νηπιαγωγείο ή σε παιδικούς σταθμούς:

1.Παιχνίδια χωρίς στρατηγική:

- α) παιχνίδια μίμησης, του τύπου «Ακολουθούμε τον αρχηγό», όπου τα παιδιά μιμούνται ένα άλλο άτομο στην παράσταση ενεργειών,
- β) τελετουργικά παιχνίδια όπου εκτελούνται λεπτομερείς κινήσεις με καθορισμένη σειρά,
- γ) παιχνίδια συνεργασίας που απαιτούν ικανότητες στοιχειώδους συνεργασίας και κοινού συντονισμού.

2. Παιχνίδια με στρατηγική: α) αγώνες δρόμου. Τα παιδιά τρέχουν κανονικά ή χοροπηδώντας, αναπτύσσοντας έτσι ιδέες όπως η συντονισμένη αρχή μιας δραστηριότητας την οποία άλλα παιδιά τελειώνουν πιο γρήγορα και άλλα πιο αργά. Σε αυτήν την κατηγορία περιλαμβάνονται και δραστηριότητες που προωθούν τη φυσική γνώση, καθώς και τις μαθηματικές έννοιες. Ένα παράδειγμα είναι το παιχνίδι «μουσικές καρτέλες» όπου τα παιδιά μπορούν να αναπτύξουν αριθμητικές έννοιες, καθώς και συγκεκριμένες στρατηγικές για να πιάσουν μια καρτέλα,

β) παιχνίδια όπου ένα παιδί κρύβεται, ενώ ένα άλλο ψάχνει να το βρει. Στο «κρυφτό» για παράδειγμα, τα παιδιά αναγκάζονται να δουν τον εαυτό τους από την προοπτική ενός άλλου ατόμου (ικανότητα αποκέντρωσης), καθώς και να σκεφτούν εναλλακτικές λύσεις για το πού θα κρυφτούν και πού θα ψάξουν (ανάπτυξη εννοιών που αφορούν το χώρο),

γ) παιχνίδια όπου τα παιδιά μαντεύουν, με τα οποία προωθείται περισσότερο η ανάπτυξη της φυσικής γνώσης. Τα παιδιά κλείνουν τα μάτια και πρέπει να μαντέψουν ποια αντικείμενα παράγουν συγκεκριμένο ήχο, όταν το ένα χτυπήσει πάνω στο άλλο,

δ) παιχνίδια όπου το ένα παιδί κυνηγά το άλλο, όπου τα παιδιά πρέπει να κινηθούν και να προσδιορίσουν το σημείο που τελειώνει το κυνηγητό,

ε) παιχνίδια μίμησης, τα οποία ενθαρρύνουν τα παιδιά να αναπτύξουν μια στρατηγική για να «πιάσουν» άλλα παιδιά όταν κάνουν κάποιο λάθος στην τήρηση των οδηγιών και να σκεφτούν εκ των προτέρων πιθανές κινήσεις που μπορούν να μιμηθούν τα υπόλοιπα παιδιά,

στ) παιχνίδια μνήμης, όπου παίχτες πρώτα βλέπουν μια σειρά αντικειμένων και κατόπιν κλείνουν τα μάτια, οπότε ένα άλλο παιδί κρύβει ένα ή περισσότερα από τα αντικείμενα αυτά. Τα παιδιά συνήθως αναπτύσσουν στρατηγικές για απομνημόνευση: μια διαδικασία κατάταξης και οργάνωσης (ταξινόμησης) των χαρακτηριστικών διαφόρων αντικειμένων,

ζ) παιχνίδια εφεύρεσης, όπου τα παιδιά πρέπει για παράδειγμα, να σκεφτούν ασυνήθιστους τρόπους χρήσης ή νέες ταυτότητες για συνηθισμένα ή γνωστά αντικείμενα (Zimmer, 2007).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εκπαίδευση θα πρέπει να βασίζεται στη διαδικασία ωρίμανσης του παιδιού και ότι το καλύτερο παιδαγωγικό περιβάλλον είναι εκείνο το οποίο επιτρέπει την πλήρη φυσιολογική ανάπτυξή του. Ακόμη, απαιτείται να επικεντρώνεται στην πολιτισμική εκπαίδευση και στη γνωστική-αναπτυξιακή προσέγγιση (αλληλεπίδραση παιδιού με το περιβάλλον του). Συνολικά, οι υποστηρικτές της παιδαγωγικής προσέγγισης ταυτίζονται με τις μεθόδους φυσιολογικής μάθησης, που επικεντρώνονται στο παιδί, καθώς και με τη φιλολογία της μη «παραδοσιακής» παιδαγωγικής πρακτικής (Κουτσοβάνου, 2012).

